

Олена Барановська — кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна. **Коло наукових інтересів:** педагогічні технології, фундаменталізація, гуманітаризація, інтеграція навчання, інформаційні компетентності, форми і методи навчання. Авторка понад 150 наукових публікацій, серед яких: розділи в колективних монографіях, науково-методичний посібник, програми формування інформаційних умінь в учнів, методичні рекомендації, навчальні програми та методичні рекомендації для студентів, статті у фахових виданнях.

e-mail: baranovska@i.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0788-8511>

УДК 373.5.13:37.02

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-1-5-13>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗА ФІЛОЛОГІЧНИМ СПРЯМУВАННЯМ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Розглянуто важливу проблему – реалізацію педагогічних технологій за філологічним спрямуванням. У результаті аналізу чинної законодавчої бази, наукового доробку українських учених із питання профільного навчання та педагогічних технологій з’ясовано, як корелюються основні поняття, зокрема «освітня технологія» та «педагогічна технологія». Відстежено еволюцію й трансформацію ключових понять дослідження – «педагогічні технології за філологічним спрямуванням» та «інформаційна компетентність», описано класифікацію педагогічних технологій за філологічним спрямуванням. Акцентовано увагу на досвіді співробітників Інституту педагогіки НАПН України в річизі порушеної проблеми. Обґрунтовано дидактичну модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням.

Ключові слова: профільне навчання, педагогічні технології, філологічне спрямування, інформаційна компетентність.

Постановка проблеми. Серед принципово нових проблем, які постають перед українською школою, головними є: інтеграція в новий науково-освітній простір, створення оптимального освітнього середовища, важливою частиною якого має стати профільна старша школа. На сучасному етапі зростає увага науковців та вчителів-практиків до системного розгляду питання використання педагогічних технологій. Назріла необхідність розв’язання суперечностей між глобальними планами впровадження педагогічних технологій у навчальний процес і браком чіткої їх класифікації, між рівнем вимог до підготовки абітурієнтів гуманітарного профілю й реальним рівнем готовності випускників. Тож профільне навчання потребує якісних змін: тривалості навчання; можливості вибору навчального закладу; оновленого змісту та технологій навчання; варіативності форм організації навчального процесу; гуманітаризації освітнього процесу; інтеграції змісту певних навчальних предметів; створення стійкої психологічної та профорієнтаційної підтримки старшокласників; нових підручників і навчальних посібників. Серед великої кількості існуючих педагогічних технологій можна виділити де-

кілька підгруп: спрямовані на предметний світ, що оточує людей, і спрямовані безпосередньо на людину, суспільство. Друга група – це гуманітарні педагогічні технології. Крім того, будь-які технології можуть мати гуманітарну інтерпретацію і розглядатися з погляду впливу їх на життєдіяльність та свідомість людини, життя суспільства, тобто мають гуманітарний аспект аналізу. Суттєвою складовою педагогічних технологій гуманітарного спрямування є філологічний напрямок, який ми обрали предметом дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідною тенденцією наразі є впровадження профільного навчання в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Профільне навчання спрямоване на створення особистісно орієнтованого освітнього простору, умов для життєвого і професійного самовизначення учнів, формування ключових компетентностей, готовності до свідомого вибору майбутньої професії та оволодіння нею, забезпечення наступності й перспективності між загальною середньою і професійною освітою відповідно до вибраного профілю. Профільне навчання ґрунтується на таких принципах: фуракації (розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, інтересами, потребами, здібностями і нахилами); варіативності й альтернативності (освітніх програм, технологій навчання та навчально-методичного забезпечення); наступності й неперервності (між допрофільною підготовкою і профільним навчанням, професійною підготовкою); гнучкості (змісту і форм організації профільного навчання, зокрема дистанційного); діагностико-прогностичної реалізованості (виявлення здібностей учнів з метою їх обґрунтованої орієнтації на профіль навчання).

Основні тенденції та напрями розвитку профільного навчання учнів наразі окреслено в чинних освітніх документах: законах України: «Про освіту», «Про загальну середню освіту», у «Концепції загальної середньої освіти» (12-річна школа), Концепції профільного навчання в старшій школі. Закон України «Про освіту» визначає провідний шлях формування нової конкурентоспроможної молоді людини від знань до компетентностей через опанування інваріантного і варіативного складників змісту освіти. Важливим чинником на етапі впровадження профільного навчання в старшій школі визнається індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу учня, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм та темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності й запропонованих ними освітніх програм, навчальних предметів і рівня їх складності, методів і засобів навчання [1].

У Концепції профільного навчання в старшій школі окреслено, що важливими для України є кореляція розвитку національної освіти зі світовими тенденціями організації профільного навчання, що відкриває нові перспективи інтеграції в освітній та професійний простори зарубіжної спільноти. Означено ключові тенденції: інтенсифікація індивідуалізації навчання, мінімізація кількості обов'язкових предметів порівняно з базовою освітою, оптимізація тривалості навчання й кількості профілів відповідно до потреб економіки та національних особливостей системи освіти, запровадження компонентного формату змісту освіти, диверсифікація організаційних форм, які охоплюють варіанти, починаючи від окремого навчального закладу до профілів/курсів у межах однієї установи. Головним акцентом є розвантаження учнів шляхом раціонального структурування змісту освіти в системі навчальних предметів і курсів за вибором. Скоротити кількість предметів пропонується за допомогою впровадження інтегрованих курсів у основній та старшій школі [2].

Проблемами розроблення і впровадження педагогічних технологій у різних типах ЗЗСО впродовж тривалого часу займалися українські науковці. Зміни в загальній середній освіті, що відбувались постійно, потребували теоретичних напрацювань, серед яких найважливішими стали визначення базових понять, класифікація педагогічних технологій. Педагогі-практики постійно експериментували з різними видами педагогічних технологій, вносили зміни в наявні класифікації. Відбувалося поступове впровадження допрофільної підготовки в основній школі та здійснювалися спроби профілізації старшої її ланки. У 1996 р. було роз-

роблено проєкт базового навчального плану середньої загальноосвітньої школи, у підґрунтя якого покладено кардинальні зміни структури навчального плану: запропоновано розподіл знань не за предметами, а за галузями. Концептуальною стратегією було визначено спрямування навчального процесу на його гуманітаризацію, про що свідчив перерозподіл загального навчального навантаження. Це наблизило нас до розвинутих країн світу (США, Англії, Франції та ін.) середньостатистичного співвідношення гуманітарних та інших предметів у навчальному плані (гуманітарний цикл – 46 %, решта – 54 %). В Україні станом на початок 2000-х років частка гуманітарних предметів становила вже 36,6 %.

Основними напрямками реформування старшої ланки закладів загальної середньої освіти на сучасному етапі українські науковці визначають гуманізацію та гуманітаризацію навчального процесу, фундаменталізацію та інтеграцію його змісту. Наразі науковці відділу дидактики удосконалюють наукову дидактичну базу у таких напрямках: реалізація педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням, міжпредметна інтеграція (О. Барановська) [3]; метапредметний підхід у процесі формування системи знань про людину в старшокласників (Г. Васківська) [4]; аксіологічний підхід до формування змісту профільного навчання як актуальна проблема модернізації змісту освіти (С. Косянчук) [5]; компетентнісні результати у профільному навчанні за еколого-економічним спрямуванням (О. Кравчук) [6]; варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія та практика (В. Кизенко) [7]; розвиток творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання (Л. Шелестова) [8] та ін. Актуальні аспекти формування змісту профільного навчання в єдності його інваріантної і варіативної складових, окремі педагогічні технології для профільного навчання розглядаються в колективній монографії [9]. Ці напрямки досліджень є актуальними для напрацювання спільної бази педагогічних технологій навчання на етапі реформування української школи.

Мета статті – виокремлення методологічних аспектів реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням, а саме: висвітлення еволюції та трансформації понять «педагогічна технологія», «педагогічні технології за філологічним спрямуванням» «інформаційно-комунікаційна компетентність»; «читацька компетентність», осучаснення класифікації педагогічних технологій за філологічним спрямуванням; обґрунтування дидактичної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням.

Виклад основного матеріалу. Стрімка технологізація соціальних процесів породжує актуальність осмислення соціально-гуманітарних технологій. Гуманітарні технології закликані виконувати місію стабілізації суспільного розвитку, збільшення важливості цінностей у суспільстві та олюднення технократичного суспільства. Основними дефініціями нашого дослідження ми визначили такі: педагогічна технологія, педагогічні технології за філологічним спрямуванням, інформаційно-комунікаційна компетентність, читацька компетентність.

Перше поняття – педагогічна технологія – у дидактиці не нове, і має багато різних тлумачень, синонімічних визначень і класифікацій. Існують різновиди визначень понять «освітня» та «педагогічна» технологія, «технологія навчання». Поняття «освітня технологія» характеризується як методологія, стратегія, представлена рівнями педагогічних теорій, концепцій, підходів, призначена для прогнозування розвитку освіти, проєктування і планування цілей, результатів, основних етапів, способів, організаційних форм освітнього процесу. Поняття «педагогічна технологія» розкривається як тактика реалізації освітніх технологій у процесі навчання, що містить моделі навчального процесу і гарантує кінцевий результат, а «технологія навчання» трактується як тактичний спосіб освоєння конкретного навчального матеріалу. Тому проблема створення єдиної термінологічної бази досі є актуальною. Науковці відділу дидактики визначають поняття *педагогічна технологія* на етапі розбудови нової української школи як *планове послідовне практичне втілення попередньо спроектованого педагогічного процесу, орієнтованого на продуктивну співпрацю учасників освітнього процесу та здобуття освітнього результату*, і виокремлюють такі важливі аспекти: концептуаль-

ність (опертя на певну наукову концепцію, що включає філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей); системність (логіка процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність); керованість (можливість планування, проектування та діагностики процесу навчання); ефективність (конкурентоспроможність); відтворюваність (застосування педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами) [10].

Друге поняття – *педагогічні технології за філологічним спрямуванням* – тісно пов'язане з поняттями *інформаційно-комунікаційна компетентність* та *читацька компетентність*, тому ми розглянемо, яким чином еволюція одного поняття вплинула на трансформацію іншого відповідно до сучасних реалій освіти.

Вивчення предметів гуманітарного циклу науковці вважають основою для формування в учнів інтелектуальної, інформаційно-комунікаційної компетентності, складником якої є читацька. Питанням формування інтелектуальних (мисленневих) та інформаційних (читацьких) умінь і навичок тривалий час займалися українські науковці. Так, у 90-х роках було розроблено низку міжпредметних програм формування та розвитку інтелектуальних та читацьких умінь учнів 1–11-х (12-х) класів. Професор В. Паламарчук розробляла й впроваджувала у ЗССО та закладах вищої освіти низку метапредметних програм і методик (технологій) формування й розвитку умінь та навичок школярів. Методологічні засади та методики (технології) з проблеми формування інтелектуальних умінь та навичок в учнів автором викладено в докторській дисертації та численних книжках, програмах (та методиках) [11]. В 90-х роках нами було розроблено програму формування та розвитку інформаційних умінь в учнів 1–11-х класів; програму і методику (технологію) формування інформаційних умінь як підґрунтя розвитку загальних здібностей учнів, де наведено класифікацію інформаційних умінь та навичок учнів і розподілено їх за чотирима рівнями (об'єктивним, структурним, якісним та рівневим) [12].

Проблема формування інформаційної та читацької компетентностей на сучасному етапі розглядалася нами під новим кутом зору. З огляду на багаторічні дослідження цього питання та наші напрацювання в 1992–2020 рр. ми дійшли висновку, що в педагогіці склалися два погляди на поняття «інформаційні компетентності». Прихильники першого підходу розглядають інформаційну компетентність як уміння використовувати комп'ютерні інформаційні технології, прирівнюючи її до комп'ютерної грамотності (знання комп'ютера, вміння використовувати мультимедійне обладнання, здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет, створювати веб-сайти тощо), тобто ототожнюють з інформатикою [13].

Відповідно до другого підходу визначення поняття «інформаційні вміння та навички», «інформаційна компетентність» охоплює міжпредметні знання, уміння й навички здобування, перетворення, передавання та використання інформації в різних галузях людської діяльності для якісного виконання освітніх та професійних функцій. На нашу думку поняття «інформаційна компетентність» в рамках другого підходу можна окреслити як нову грамотність, до складу якої входять вміння активної самостійної обробки інформації, її відбору, трансформації, генерування та засвоєння. Вона містить також готовність виробляти, приймати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в практичній діяльності на підставі когнітивного, мотиваційно-ціннісного, рефлексійного та операційного компонентів. З огляду на це ми формуємо поняття *інформаційна компетентність як інтегративну якість особистості, що є результатом процесу трансформації в особливий тип міжпредметних компетентностей, які дають змогу активно обробляти, відбирати, аналізувати, трансформувати, генерувати та засвоювати потоки інформації і, як результат, прогнозувати, приймати, та реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності*. Вказані вище надпредметні програми опубліковано нами в авторських посібниках, кандидатській дисертації [14; 15].

Читацьку компетентність як інтегрований компонент навчальних досягнень учнів, сукупність основних усвідомлених учнями знань, умінь і навичок, передбачених конкретною літературною темою та шкільним курсом літератури загалом, систему ціннісно-світоглядних

орієнтацій, сформованих на матеріалі програмових художніх творів, а також здатність учнів до цільового осмисленого застосування здобутих предметних знань, умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях розглядає Т. Яценко [16].

Окреслені поняття утворили основу поняття *педагогічні технології за філологічним спрямуванням*, розроблення класифікації педагогічних технологій за згаданим спрямуванням та визначення ключових тенденцій реалізації педагогічних технологій профільного навчання. Грунтуючись на дослідженні дотичних понять, ми тлумачимо поняття *«педагогічні технології філологічного спрямування»* як *інтегративну систему, що ґрунтується на відповідних тенденціях і принципах та містить комплекс прийомів, методів, способів, дій та операцій, спрямованих на гарантоване досягнення дидактичних цілей – всебічного інтелектуально-гуманітарного та духовного компонентів розвитку особистості учня*. Структура поняття «педагогічних технологій філологічного спрямування» ще не визначена остаточно, бо технології цього типу відносять до предметних технологій філологічного спрямування та тих, які відносяться до інших типів.

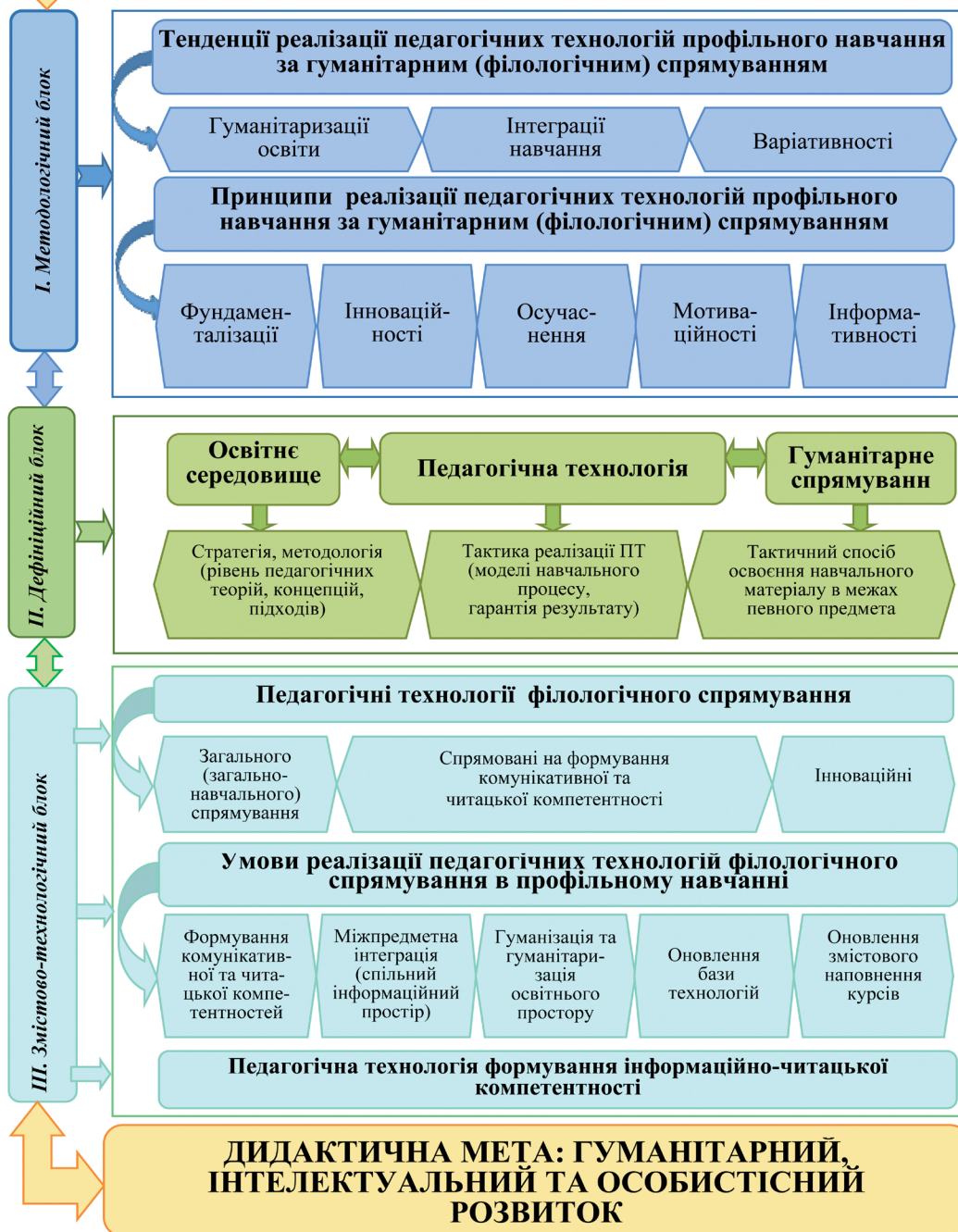
Нами здійснено спробу їх узагальнення за такими видами: 1) *спрямовані на формування інформаційної компетентності* (формування мисленнєвих операцій роботи з текстом; усі види роботи з масивом інформації; технологія розвитку критичного мислення та ін.); 2) *спрямовані на формування комунікативної та читацької компетентності* (діалогічні; аналіз образів, персонажів художніх творів; ціннісно-світоглядно орієнтовані та ін.); 3) *інноваційні* (навчання в співробітництві (командна, групова робота); ігрові технології; технології інтерактивного навчання; технологія проєктного навчання; технологія життєвого проєкту та життєвого проєктування; вальдорфська педагогіка тощо).

Узагальнюючи дослідження педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням, ми розробили *дидактичну модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням*, яка складається з трьох блоків: методологічного, дефініційного, змістово-технологічного (рисунок).

I. Методологічний блок містить: 1) *тенденції реалізації педагогічних технологій профільного навчання за гуманітарним (філологічним) спрямуванням* а) гуманітаризації освіти (підвищення в навчальному процесі статусу гуманітарних дисциплін за радикального їх оновлення); б) інтеграції навчання (використання інтегрованого підходу у вивченні предметів гуманітарного циклу, впровадження міждисциплінарних зв'язків, інтегрованих курсів та підручників); в) варіативності (постійне оновлення змісту та технологій гуманітарних предметів у сучасному інформаційному просторі); 2) *принципи реалізації педагогічних технологій для умов профільної школи*. II. Дефініційний блок містить: 1) *основні дефініції дослідження*: «освітнє середовище», «педагогічна технологія» «педагогічні технології за філологічним спрямуванням». III. Змістово-технологічний блок містить: 1) *класифікацію педагогічних технологій філологічного спрямування*; 2) *умови реалізації педагогічних технологій філологічного спрямування в профільному навчанні*: а) формування комунікативної та читацької компетентності; б) міжпредметна інтеграція як чинник створення спільного інформаційного простору; в) гуманізація та гуманітаризація освітнього простору; г) постійне оновлення бази інноваційних технологій; д) постійне оновлення змістового наповнення курсів філологічної спрямованості в умовах профільного навчання (див. рисунок).

Висновки. Отже, аналіз законодавчої бази, досліджень українських науковців-дидактів, методистів, тенденцій розвитку профільного навчання на теперішньому етапі, показав необхідність створення нової дефініційної бази та осучаснення класифікацій педагогічних технологій філологічного спрямування. Дидактична модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням перебуває в процесі апробації у закладах загальної середньої освіти. Прогнозується, що технології профільного навчання будуть адаптуватися до змінюваної реальності та реалізувати ключові завдання нової української школи.

ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Використані джерела

- [1] Закон України «Про освіту», «Відомості Верховної Ради (ВВР)», № 38–39, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- [2] Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі, «Наказ МОН № 1456 від 21.10.13 року». [Електронний ресурс]. Доступно: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/
- [3] О. В. Барановська, «Міжпредметні зв'язки у підручнику для профільної школи: практична зорієнтованість та технологізація», у *Проблеми сучасного підручника*, Вип. 16, О. М. Топузov, Ред. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2016, с. 17–26.
- [4] Г. О. Васьківська, «Формування комунікативної компетентності старшокласників на основі засвоєння системи знань про людину», *Українська мова і література в школі*, №2 (96), с. 52–58, 2012.
- [5] С. В. Косянчук, «Аксиологічний підхід до формування змісту профільного навчання як актуальна проблема модернізації змісту освіти», у *Дидактика: теорія і практика*, : Г. О. Васьківська, Ред. Київ, Україна: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015, с. 67–71.
- [6] О. П. Кравчук, «Реалізація ідеї профільного навчання: особливості організації науково-педагогічного експерименту», у *Дидактика: теорія і практика*, : Г. О. Васьківська, Ред. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2018, с. 45–51.
- [7] В. І. Кизенко, «Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія і практика», монографія. Київ, Україна: Вид. Дім «Слово», 2018.
- [8] Л. В. Шелестова, «Розвиток творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання: кількісно-якісний аналіз емпіричних даних», *Український педагогічний журнал*, № 3, с. 99–108, 2018. DOI 10.32405/2411-1317-2018-3-99-108.
- [9] Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська, С. Е. Трубачева, О. П. Кравчук, О. В. Черноус and І. І. Доброскок, *Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект*. Монографія. Київ, Україна: КОНВІ ПРІНТ, 2018.
- [10] О. В. Барановська О. В., С. В. Косянчук, С. Е. Трубачева, та О. В. Черноус, «Дидактичний контекст та особливості реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання», *Polish Science Journal*. Warsaw: Polska: Sp. z o. o. «iScience», Issue 3, p. 62–72, 2018.
- [11] В. Ф. Паламарчук, «Глобус інтелекту (методологія, програма, методика формування глобального інтелекту)», посібник для вчителів. Київ: Україна, 1999.
- [12] О. В. Барановська, «Формування інформаційної культури», *Шлях освіти*, № 3, с. 31–34, 2000.
- [13] «Основи інформаційних технологій і систем», Авт. В. А. Павлиш, Л. К. Гліненко. Львів: Україна, Вид-во Львів. політехніки, 2013.
- [14] О. В. Барановська, «Інформаційні компетентності – обов'язковий актив учня сучасної школи», *Директор школи, ліцею, гімназії*, № 2, с.67–71, 2003.
- [15] В. Ф. Паламарчук та О. В. Барановська, «Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи: вектор розвитку», *Український педагогічний журнал*, № 3, с. 60–66, 2018.
- [16] Т. О. Яценко, «Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)», дис. докт. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України, Київ. Ун-т імені Бориса Грінченка, Київ, Україна, 2017.

References

- [1] Zakon Ukrayiny` «Pro osvitu», «Vidomosti Verxovnoyi Rady` (VVR)», # 38–39, 2017. [Elektronny`j resurs]. Dostupno: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- [2] Pro zatverdzhennya Konceptiyi profil`nogo navchannya u starshij shkoli, «Nakaz MON # 1456 vid 21.10.13 roku». [Elektronny`j resurs]. Dostupno: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/
- [3] O. V. Baranovs`ka, «Mizhpredmetni zv'yazky` u pidruchny`ku dlya profil`noyi shkoly` : prakty`chna zoryentovanist` ta tehnologizaciya», u Problemy` suchasnogo pidruchny`ka, Vy`p. 16, O. M. Topuzov, Red. Ky`yiv, Ukrayina: Pedagogichna dumka, 2016, s. 17–26.
- [4] G. O. Vas`kivs`ka, «Formuvannya komunikaty`vnoyi kompetentnosti starshoklasny`kiv na osnovi zasvoyennya sy`stemy` znan` pro lyudy`nu», Ukrayins`ka mova i literatura v shkoli, #2 (96), s. 52–58, 2012.
- [5] S. V. Kosyanchuk, «Aksiologichny`j pidxid do formuvannya zmistu profil`nogo navchannya yak aktual`na problema modernizaciyi zmistu osvity`», u Dy`dakty`ka: teoriya i prakty`ka, : G. O. Vas`kivs`ka, Red. Ky`yiv, Ukrayina: Vy`d-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2015, s. 67–71.

- [6] O. P. Kravchuk, «Realizaciya ideyi profil'nogo navchannya: osobly`vosti organizaciyi naukovopedagogichnogo ekspery`mentu», u Dy`dakty`ka: teoriya i prakty`ka, : G. O. Vas`kivs`ka, Red. Ky`yiv, Ukrayina: Pedagogichna dumka, 2018, s. 45–51.
- [7] V. I. Ky`zenko, «Variaty`vny`j komponent zmistu osvity` v osnovnij i starshij shkoli: teoriya i prakty`ka», monografiya. Ky`yiv, Ukrayina: Vy`d. Dim «Slovo», 2018.
- [8] L. V. Shelestova, «Rozvy`tok tvorchy`x zdibnostej uchniv v umovax profil'nogo navchannya: kil`kisnyakisny`j analiz empiry`chny`x dany`x», Ukrayins`ky`j pedagogichny`j zhurnal, # 3, s. 99–108, 2018. DOI 10.32405/2411-1317-2018-3-99-108.
- [9] G. O. Vas`kivs`ka, V. I. Ky`zenko, S. V. Kosyanchuk, O. V. Baranovs`ka, S. E. Trubacheva, O. P. Kravchuk, O. V. Chornous and I. I. Dobroskok, Formuvannya zmistu profil'nogo navchannya: teorety`kometodologichny`j aspekt. Monografiya. Ky`yiv, Ukrayina: KONVI PRINT, 2018.
- [10] O. V. Baranovs`ka O. V., S. V. Kosyanchuk, S. E. Trubacheva, ta O. V. Chornous, «Dy`dakty`chny`j kontekst ta osobly`vosti realizaciyi pedagogichny`x tehnologij v umovax profil'nogo navchannya», Polish Science Journal. Warsaw: Polska: Sp. z o. o. «iScience», Issue 3, p. 62–72, 2018.
- [11] V.F. Palamarchuk, «Hlobus intelektus (metodolohiia, prohrama, metodyka formuvannia hlobalnoho intelektu)», posibnyk dlia vchyteliv. Kyiv: Ukraina, 1999.
- [12] O. V. Baranovska, «Formuvannia informatsiinoi kultury», Shliakh osvity, № 3, s. 31–34, 2000.
- [13] «Osnovy informatsiinykh tehnolohii i system», Avt. V. A. Pavlysh, L. K. Hlinenko. Lviv: Ukraina, Vyd-vo Lviv. politekhniki, 2013.
- [14] O. V. Baranovska, «Informatsiini kompetentnosti – oboviazkovyi aktyv uchnia suchasnoi shkoly», Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii, № 2, s.67–71, 2003.
- [15] V. F. Palamarchuk ta O. V. Baranovska, «Pedahohichni tehnolohii navchannia v umovakh novoi ukrainskoi shkoly: vektor rozvytku», Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal, № 3, s. 60–66, 2018.
- [16] T. O. Yatsenko, «Tendentsii rozvytku metodyky navchannia ukrainskoi literatury v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia)», dys. dokt. ped. nauk, In-t pedahohiky NAPN Ukrainy, Kyiv. Un-t imeni Borysa Hrinchenka, Kyiv, Ukraina, 2017.

Елена Барановская, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, старший научный сотрудник отдела дидактики Института педагогики НАПН Украины, г. Киев, Украина.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ ПО ФИЛОЛОГИЧЕСКОМУ НАПРАВЛЕНИЮ: ЭВОЛЮЦИЯ И ТРАНСФОРМАЦИЯ В УКРАИНСКОЙ ШКОЛЕ

Рассмотрена важная проблема – реализация педагогических технологий по филологическому направлению. В результате анализа действующей законодательной базы, научного наследия украинских ученых по вопросу профильного обучения и педагогических технологий выяснено, как коррелируются основные понятия, в частности «образовательная технология» и «педагогическая технология». Отслежены эволюция и трансформация ключевых понятий исследования – «педагогические технологии по филологическому направлению» и «информационная компетентность», описана классификация педагогических технологий по филологическому направлению. Акцентировано внимание на опыте сотрудников Института педагогики НАПН Украины в русле затронутой проблемы. Обоснована дидактическая модель реализации педагогических технологий в условиях профильного обучения по филологическому направлению.

Ключевые слова: профильное обучение, педагогические технологии, филологическое направление, информационная компетентность.

Olena Baranovska, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher at the Department of Didactics, Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

METHODOLOGICAL ASPECTS OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES REALIZATION IN PHILOLOGICAL DIRECTIONS: EVOLUTION AND TRANSFORMATION IN UKRAINIAN SCHOOL

The article is devoted to an important problem – the implementation of pedagogical technologies in the philological direction. As a result of the analysis of the current legislative base, scientific achievements of Ukrainian scientists on the problem of specialized education and pedagogical technologies, it was found out how the basic concepts, in particular, the concepts of «educational technology» and «pedagogical technology» are correlated. The author tracks the evolution and transformation of key research concepts – «pedagogical technologies in the philological direction» and «information (reading) competence», describes the classification of pedagogical technologies in the philological direction. The author defines the concept of «pedagogical technologies of the philological field» as an integrative system, a designed pedagogical process containing a set of methods, actions, operations and didactic conditions aimed at guaranteed achievement of didactic goals and results: personal development, comprehensive humanitarian development of pupils, formation of their intellectual and personality components. Attention is drawn to the experience of the staff of the Institute of Pedagogy of the Academy of Educational Sciences of Ukraine in line with this problem. The author substantiates the created didactic model for the implementation of pedagogical technologies in the conditions of profile training in the philological direction. The author's model consists of three blocks: methodological, definitional and content-technological. The methodological block contains: tendencies of realization of pedagogical technologies of profile training in humanitarian (philological) direction (humanization of education, of integration of learning and variability) and principles of implementation of pedagogical technologies for the conditions of profile school. The definition block contains the basic definitions of the study: "educational environment", "technology", "pedagogical technology" "pedagogical technology in philological direction" (author's definition). The content-technological block contains: classification of pedagogical technologies of philological direction; conditions of realization of pedagogical technologies of philological orientation in profile education.

Keywords: profile education; pedagogical technologies; philological direction; informational competence.